

Javna prezentacija rezultata istraživanja mapiranja dionika aktivnih u području umjetnosti i zdravlja na području Republike Hrvatske Kultura i zdravlje – perspektiva europskih kulturnih politika

prof. dr. art. **Jasmina Pacek**, univ.
spec. art. therap.
Akademija za umjetnost i kulturu
u Osijeku, Sveučilište Josipa Juraja
Strossmayera u Osijeku
jasminapacek@yahoo.com

prof. dr.sc. **Josipa Forjan**
Ekonomski fakultet u Osijeku,
Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera
u Osijeku
josipa@efos.hr

doc. art. **Sanela Janković**
Akademija za umjetnost i kulturu
u Osijeku, Sveučilište Josipa Juraja
Strossmayera u Osijeku
sanelajmarusic@gmail.com

Magdalena Rubeša, mag. edu., univ.
spec. art. therap.
Hrvatska udruga za art terapiju, HART
magdalenapenovic@gmail.com

Krunislav Stojanovski, mag. art.,
univ. spec. art. therap.
Hrvatska udruga za art terapiju, HART
krunislav.stojanovski.kiz@gmail.com

izv. prof. dr. sc. **Tihana Škojo**, univ.
spec. art. therap.
Akademija za umjetnost i kulturu
u Osijeku, Sveučilište Josipa Juraja
Strossmayera u Osijeku
tihana.skojo@skojo.hr

Sažetak

Ovaj stručni rad prikazuje javnu prezentaciju rezultata istraživanja mapiranja dionika aktivnih u području umjetnosti i zdravlja u Republici Hrvatskoj, održanu na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Iako je naglasak upravo na istraživanju, rad govori i o kontekstu u kojem ono nastaje: kroz dijalog europskih kulturnih politika i primjera dobre prakse iz projekata u području obrazovanja, zdravstva, kulture, sustava socijalne skrbi i djelovanja organizacija civilnog društva, čime je dodatno istaknuta interdisciplinarna i međusektorska priroda ovog područja.

Prvo nacionalno mapiranje dionika aktivnih u području umjetnosti i zdravlja u Republici Hrvatskoj provedeno je 2025. godine na inicijativu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, u organizaciji Hrvatske udruge za art terapiju (HART). Mapiranje je usklađeno s europskim smjernicama definiranim u izvješću *Culture and Health: Time to Act* (European Commission, 2025) te ima za cilj identificirati stručnjake i organizacije, analizirati njihove prakse i potrebe te postaviti temelje za razvoj javnih politika i digitalnog registra.

Istraživanje je obuhvatilo 356 stručnjaka i 316 organizacija te je provedeno primjenom kombinacije kvantitativnih i kvalitativnih metoda. Rezultati pokazuju visoku razinu raznolikosti praksi, s dominantnom zastupljenošću vizualnih umjetnosti i značajnim udjelom kreativnih terapija, među kojima art terapija ima najznačajniju zastupljenost. Aktivnosti se najčešće provode u nevladinom i kulturnom sektoru, dok je manja zastupljenost u zdravstvenim i socijalnim institucijama. Uočen je trend profesionalizacije, uz istodobnu prisutnost parcijalnih edukacija, što upućuje na potrebu za jasnijim obrazovnim standardima i profesionalnim okvirom.

Organizacijski sektor obilježen je dominacijom udruga i oslanjanjem na vanjske suradnike, što upućuje na ograničene institucionalne kapacitete. Kao ključne potrebe istaknute su financijska podrška, edukacija, umrežavanje i jačanje vidljivosti, uz naglašenu potrebu integracije u zdravstveni, odgojno-obrazovni, penalni i sustav socijalne skrbi, čime bi se potaknula institucionalizacija koja osigurava teorijski razvoj i razvoj prakse ovih pristupa.

Zaključno, rezultati mapiranja ukazuju na potrebu za oblikovanjem koherentne nacionalne strategije u području umjetnosti i zdravlja, koja bi omogućila sustavno povezivanje kulturnog, zdravstvenog, obrazovnog i socijalnog sektora.

Ključne riječi: umjetnost i zdravlje, mapiranje dionika, kreativne terapije, nacionalna strategija, europske kulturne politike

Uvod i pregled literature

Istraživanje mapiranja dionika aktivnih u području umjetnosti i zdravlja provedeno je na inicijativu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, a u organizaciji Hrvatske udruge za art terapiju.

Ova inicijativa proizlazi iz europskih smjernica za područje kulture i zdravlja koje je definirala radna skupina Europske komisije za otvorenu metodu koordinacije (OMC). Otvorena metoda koordinacije (OMC) u Europskoj uniji predstavlja oblik „mekog” prava, odnosno međuvladinog donošenja politika, koji ne rezultira obvezujućim zakonodavstvom niti zahtijeva izmjene nacionalnih zakona. Temelji se na suradnji država članica kroz zajedničko definiranje ciljeva, korištenje pokazatelja i međusobnog vrednovanja, pri čemu Europska komisija ima nadzornu ulogu (Europska komisija, n.d.).

Područje kulture i zdravlja prepoznato je kao jedan od prioriteta u okviru radnog plana EU-a za kulturu 2023. – 2026. Kao rezultat dvogodišnjeg rada te skupine objavljeno je izvješće *Culture and Health: Time to Act* (2025) popraćeno sažetkom na svim službenim jezicima Europske unije te primjerima dobre prakse, koje predstavlja ključni referentni okvir za razvoj politika i praksi u ovom području. Polazište da umjetnost, kultura i kreativnost igraju vitalnu ulogu u oporavku i općoj dobrobiti, te da ih je potrebno integrirati u sustave javnog zdravstva, pokazuje pomak s medicinskog modela zdravlja na biopsihosocijalni pristup. Sve

veći broj istraživanja u polju pokazuje da sudjelovanje u kulturnim aktivnostima smanjuje stres i doprinosi poboljšanju mentalnog zdravlja, prevenira bolest i pomaže tijekom liječenja, poboljšava kvalitetu života i socijalnu inkluziju, osobito kod ranjivijih populacija (mladi, starije osobe, osobe s kroničnim bolestima, imigranti, izbjeglice itd.).

Kreativne aktivnosti kao što su ples, glazba i likovna umjetnost pomažu mentalnom zdravlju i emocionalnoj ekspresiji, usporavaju kognitivno propadanje i neurološke poteškoće, jačaju odnose u zajednici i rezilijentnost.

Umjetnost na recept (*Arts on Prescription*) je program iniciran upravo u gore navedene svrhe, a uključuje liječnike obiteljske medicine koji upućuju pacijente na kulturne aktivnosti. Rezultati pokazuju da ove inicijative kod pacijenata jačaju samopouzdanje, emocionalno stanje i socijalnu uključenost. Predložena je integracija kulture u zdravstveni sustav razvojem nacionalnih strategija kulture i zdravlja te uključivanje umjetnosti u politike mentalnog zdravlja i prevencije jačanjem partnerstva između zdravstvenih usluga, kulturnih institucija, obrazovnih i socijalnih sektora; investiranjem u umjetnike i radnike u kulturi, promocijom istraživanja i inovacije, te projekata kulture u zdravlju.

U izvješću su kao primjeri dobre prakse izdvojena i tri projekta iz Hrvatske: paneuropska inicijativa „Film u bolnici”,

umjetnički projekt „Healing Nature” autorica Melinde Šefčić i Lee Vidaković te nacionalni program „Rođeni za čitanje”, koji se provodi u suradnji Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske i Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske, uz podršku Hrvatskog pedijatrijskog društva i Hrvatskog društva za socijalnu i preventivnu pedijatriju.

U skladu s navedenim smjernicama, cilj nacionalnog mapiranja u Republici Hrvatskoj bio je identificirati stručnjake i organizacije aktivne u području umjetnosti i zdravlja te analizirati strukturu, prakse i potrebe sektora, s namjerom uspostave digitalnog registra i oblikovanja preporuka za njegov daljnji razvoj. Mapiranje, čiji su rezultati predstavljeni na javnoj prezentaciji opisanoj u ovom radu, provela je radna skupina Hrvatske udruge za art terapiju (HART) u sastavu: prof. dr. art. Jasmina Pacek, univ. spec. art. therap., Krunoslav Stojanovski, mag. art., univ. spec. art. therap., izv. prof. dr. sc. Tihana Škojo, univ. spec. art. therap., doc. art. Sanela Janković te Magdalena Rubeša, mag. edu., univ. spec. art. therap., uz analitičku podršku prof. dr. sc. Josipe Forjan.

Javna prezentacija rezultata istraživanja mapiranja dionika aktivnih u području umjetnosti i zdravlja

Dana 1. prosinca 2025. u Auli rektorata Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku održana je prva javna prezentacija rezultata mapiranja dionika aktivnih u području umjetnosti i zdravlja u Republici Hrvatskoj. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku odabrano je kao jedina visokoškolska institucija u Republici Hrvatskoj koja na akademskoj razini sustavno obrazuje stručnjake iz područja kreativnih terapija, kroz suradnju Akademije za umjetnost i kulturu te Medicinskog fakulteta u Osijeku. Riječ je o sveučilišnom specijalističkom studiju kreativnih terapija koji obuhvaća smjere art terapije, dramaterapije, muzikoterapije te terapije pokretom i plesom.

Pozdravnu riječ u ime domaćina uputio je rektor Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, prof. dr. sc. Drago Šubarić, koji je pozdravio inicijativu te istaknuo Osijek kao mjesto razvoja kreativnih terapija u Republici Hrvatskoj te naglasio da su članovi radne skupine koja je provodila mapiranje ujedno profesori i alumni toga specijalističkog studija.

Skupu se obratila i ministrica kulture i medija, dr. sc. Nina Obuljen Koržinek, koja je istaknula važnost mapiranja dionika kao temelja za uspostavu baze odnosno elektroničkog registra. Takav

bi registar omogućio jasnije profiliranje aktera u ovom području te stvaranje preduvjeta za ciljanu financijsku podršku kroz različite modele financijske potpore i mjere financiranja. Ministrica Koržinek je naglasila i da su putem Zaklade Kultura Nova osigurana prva financijska sredstva za organizacije civilnog društva koje djeluju na području kulture i zdravlja. Također je istaknula aktivno sudjelovanje Republike Hrvatske u radu radne skupine na razini Europske unije, koja je tijekom dvogodišnjeg djelovanja imala za cilj podizanje svijesti o pozitivnim učincima kulture, poticanje i produbljivanje međusektorske suradnje, izradu preporuka za provedbu participativnih kulturnih praksi s naglaskom na mentalno zdravlje te mapiranje primjera dobre prakse u državama članicama.

U ime Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, Pia Sopta je detaljnije predstavila dvogodišnji rad OMC radne skupine, čiji se rad temeljio na relevantnim međunarodnim izvješćima, među kojima treba istaknuti sveobuhvatno izvješće Svjetske zdravstvene organizacije iz 2019. godine Koji su dokazi o ulozi umjetnosti u poboljšanju zdravlja i dobrobiti? te izvješće Kultura za zdravlje organizacije Culture Action Europe iz 2022. godine, izrađeno u okviru pripremnog djelovanja Europske komisije. Ove studije prikazuju znanstvene dokaze pozitivnog utjecaja kulturnih aktivnosti na kvalitetu života, zdravlje i opću dobrobit pojedinaca i zajednica, uz značajan društveni i gospodarski učinak.

Među ključnim preporukama za kreatora politika i države članice istaknute su: integracija kulture i zdravlja u sve relevantne politike, jačanje međusektorske suradnje i institucionalnih sinergija na nacionalnoj i europskoj razini, povećanje financiranja, primjena modela „društvenog propisivanja” (engl. *social prescribing*) zdravstvenih i kulturnih aktivnosti te sustavno podizanje svijesti o važnosti ovog područja.

U nastavku prezentacije prikazano je djelovanje Hrvatske udruge za art terapiju (HART), rezultati istraživanja mapiranja dionika aktivnih u području umjetnosti i zdravlja, te primjeri dobre prakse iz područja obrazovanja, zdravstva, kulture, sustava socijalne skrbi i djelovanja organizacija civilnog društva, čime je dodatno istaknuta interdisciplinarna i međusektorska priroda ovog područja.

Rezultati mapiranja dionika aktivnih u području umjetnosti i zdravlja

Rezultate mapiranja dionika u području umjetnosti i zdravlja predstavila je prof. dr. art. Jasmina Pacek, univ. spec. art. therap., potpredsjednica HART-a i koordinatorica studija art terapije na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku koja je kao prodekanica za studentske programe Akademije (2013.-2020.) bila predsjednica povjerenstva za osnivanje Sveučilišnog specijalističkog studija

Kreativnih terapija. U uvodnom dijelu izlaganja predstavila je konceptualni okvir područja umjetnosti i zdravlja, naglašavajući da ono obuhvaća širok raspon praksi koje povezuju umjetničko izražavanje s promicanjem zdravlja, dobrobiti i socijalne uključenosti. Posebno je istaknula razliku između dvaju međusobno povezanih, ali konceptualno različitih segmenata: umjetničkih praksi usmjerenih na kreativnost i izražavanje te umjetničkoterapijskih praksi koje koriste umjetnost kao stručno utemeljeno sredstvo intervencije i podrške zdravlju.

Dok su umjetničke prakse primarno usmjerene na kreativni proces i umjetničko djelo kao cilj, te promicanje dobrobiti kroz iskustvo ugođe, rekreacije i izražavanja, umjetničkoterapijske prakse usmjerene su na umjetnički proces kao sredstvo komunikacije, refleksije i osobnog uvida, s ciljem postizanja terapijskih, psiholoških, socijalnih i razvojnih učinaka. Razlikuju se i prema kvalifikacijama provoditelja, pri čemu umjetničko-terapijske prakse zahtijevaju specifično stručno obrazovanje iz područja kreativnih terapija.

Odabir ispitanika proveden je u suradnji između radne skupine Hrvatske udruge za art terapiju i Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske. Postupak je bio usmjeren na uključivanje relevantnih stručnjaka i organizacija povezanih s mapiranjem područja umjetnosti i zdravlja, uz poštovanje načela zastupljenosti različitih disciplina kreativnih terapija i regionalne ravnoteže sudionika.

Istraživački uzorak bio je ograničen odzivom stručnjaka i organizacija. Može se pretpostaviti da u zdravstvenom sustavu djeluje veći broj stručnjaka od onoga obuhvaćenog istraživanjem. Navedeno metodološko ograničenje potrebno je uzeti u obzir prilikom interpretacije rezultata, osobito onih koji se odnose na integraciju umjetnosti u zdravstveni sustav.

Mapiranje je provedeno na dvjema skupinama dionika: stručnjacima, odnosno pojedincima koji profesionalno djeluju u području umjetnosti i zdravlja, te organizacijama kao pravnim subjektima koji provode aktivnosti u tom području. Ukupan uzorak obuhvatio je 356 stručnjaka i 316 organizacija.

Prikupljanje podataka provedeno je putem mrežnog upitnika, distribuiranog elektroničkom poštom u razdoblju od lipnja do listopada 2025. uporabom platforme Alchemer (Alchemer LLC). Upitnici su prikupljali kvantitativne i kvalitativne podatke, a prikupljeni podaci analizirani su primjenom kombiniranog metodološkog pristupa koji obuhvaća deskriptivnu, sadržajnu i tematsku analizu.

Rezultati istraživanja podijeljeni su u više kategorija. Za stručnjake to su vrsta kulturnih djelatnosti, vrsta djelovanja, obrazovanje i edukacija; obrazovanje i edukacija za kreativne terapeute; obrazovanje i edukacija u umjetničkom području, okružja provedbe aktivnosti, profesionalna pripadnost, članstvo u strukovnim udrugama te profesionalna područja djelovanja i zanimanja. Za or-

ganizacije ove kategorije su: vrsta pravnog subjekta, područja djelatnosti organizacije, geografska raspodjela organizacije prema županijama, provedba aktivnosti u području mentalnog zdravlja, planovi i potrebe za podrškom.

U ovom su članku prikazani najvažniji rezultati.

Rezultati mapiranja - stručnja

U nastavku su prikazani rezultati istraživanja dobiveni analizom podataka iz upitnika koje su ispunili sudionici istraživanja - stručnjaci aktivni u području umjetnosti i zdravlja (Tablice 1, 2, 3, 4 i 12).

Rezultati za skupinu stručnjaka pokazuju da ispitanici dolaze iz različitih područja kulturnih djelatnosti (Tablica 1) razvrstanih prema klasifikaciji Ministarstva kulture i medija. Najveći udio (45,6%) čine stručnjaci iz područja vizualnih umjetnosti, dok su ostale kategorije zastupljene u rasponu od 7,9% do 27%.

Većina ispitanika djeluje kroz različite oblike umjetničkog izražavanja (76,1%), dok približno polovica (50,6%) provodi ili uključuje kreativne terapije (Tablica 2), što upućuje na snažnu povezanost terapijskih i umjetničkih pristupa u profesionalnoj praksi, budući da se značajan broj stručnjaka istodobno bavi umjetničkim stvaralaštvom i terapijskim radom. Među njima je art terapija najzastupljenija (49,7%), dok su ostali terapijski modaliteti ravnomjernije zastupljeni (Tablica 3).

Tablica 1*

Vrste kulturnih djelatnosti koje stručnjaci provode

Kulturne djelatnosti*	Odgovori		% Ispitanika
	n	%	
Vizualne umjetnosti	162	23.2	45.6%
Inovativne umjetničke i kulturne prakse	99	14.2	27.9%
Glazba	94	13.5	26.5%
Književne djelatnosti	87	12.5	24.5%
Kazalište	83	11.9	23.4%
Ples i pokret	74	10.6	20.8%
Nešto drugo	39	5.6	11.0%
Audiovizualne djelatnosti	32	4.6	9.0%
Dizajn	28	4.0	7.9%
Ukupno	698	100.0	196.6%

*Napomena. Zbroj postotaka može biti veći od 100% zbog mogućnosti višestrukog odabira odgovora.

Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025). „Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju” i koristi se uz dozvolu autora.

Analiza obrazovne strukture ispitanika (Tablica 4) pokazuje da većina posjeduje odgovarajuće kvalifikacije (62,4%), dok je četvrtina bez formalne edukacije (25,0%), a 12,6% se još uvijek nalazi u procesu obrazovanja. Ovi rezultati upućuju na izraženu tendenciju profesionalizacije, ali i potrebu za daljnjim razvojem standarda obrazovanja. Sveučilišni specijalistički studij kreativnih terapija pri Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku ističe se kao ključna institucija za stjecanje pune

Tablica 2*

Vrsta djelovanja u području umjetnosti i zdravlja

Vrsta djelovanja*	Odgovori		% ispitanika
	n	%	
Kreativne terapije (art terapija, muzikoterapija, terapija pokretom i plesom, dramaterapija)	180	39.9	50.6
Umjetničko djelovanje	271	60.1	76.1
Ukupno	451	100.0	126.7

*Napomena. Zbroj postotaka može biti veći od 100% zbog mogućnosti višestrukog odabira odgovora.

Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025). „Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju” i koristi se uz dozvolu autora.

Tablica 3*

Discipline prakticiranja kreativnih terapija

Kreativne terapije*	Odgovori		% ispitanika
	n	%	
Art terapija	89	34.2	49.7
Muzikoterapija	40	15.4	22.3
Terapija pokretom i plesom	46	17.7	25.7
Dramaterapija	34	13.1	19.0
Ostalo	51	19.6	28.5
Ukupno	260	100.0	145.3

*Napomena. Zbroj postotaka može biti veći od 100% zbog mogućnosti višestrukog odabira

kvalifikacije u Republici Hrvatskoj, dok dio stručnjaka kvalifikacije stječe u inozemstvu. Parcijalne kvalifikacije najčešće se stječu kroz programe visokoškolskih ustanova, uključujući Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, kao i kroz različite oblike neformalnog obrazovanja (Tablica 5).

Tablica 4

Status edukacija za kreativno terapijsko i/ili umjetničko djelovanje

Odgovori	n	%
Da	222	62.4
Ne	89	25.0
U tijeku	45	12.6
Ukupno	356	100.0

Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025). „Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju” i koristi se uz dozvolu autora.

Nadalje, rezultati u Tablici 6 pokazuju da je 54.6% ispitanika steklo punu kvalifikaciju za obavljanje djelatnosti kreativnog terapeuta, dok 45.4% posjeduje parcijalne ili dopunske edukacije. U području umjetničkog obrazovanja, većina ispitanika završila je umjetničku akademiju (64.6%), dok 20.3% ima srednjoškolsku umjetničku spremu, a 43.8% navodi dodatne oblike obrazovanja, uključujući radionice i specijalizirane programe. Analiza institucionalnog konteksta (Tablica 7) pokazuje da se aktivnosti najčešće provode u organizacijama civilnog društva (55.1%) i kulturnim ustanovama

Tablica 5*

Vrste edukacija specifičnih za kreativne terapeute

Edukacija*	Odgovori		% ispitanika
	n	%	
Sveučilišni specijalistički studij kreativnih terapija , smjer art terapija, muzikoterapija, dramaterapija, terapija pokretom i plesom na Sveučilištu J. J. Strossmayera u Osijeku: Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku u suradnji s Medicinskim fakultetom u Osijeku. (univ. spec. art. therap.)	43	23.9	33.1
Sveučilišni studij diplomske razine MA ili MSc na nekoj visokoškolskoj ustanovi u inozemstvu koja školuje kreativne terapeute	10	5.6	7.7
Predmeti ili moduli kreativnih terapija na visokoškolskim ustanovama	15	8.3	11.5
Višegodišnji programi edukacije za kreativne terapeute s ciljem stjecanja pune kvalifikacije priznate od svoje krovne udruge, koje provode neakademske ustanove	43	23.9	33.1
Radionice ili kratkotrajne edukacije koje ne vode prema punoj kvalifikaciji kreativnog terapeuta, ali daju određena uža tematska znanja iz nekog segmenta kreativnih terapija u provođenju neakademske ustanove	45	25.0	34.6
Neka druga edukacija	24	13.3	18.5
Ukupno	180	100.0	138.5

+ ispitanici su uz odabrani odgovor navodili detaljniji opis edukacije

*Napomena: Zbroj postotaka može biti veći od 100 % zbog mogućnosti višestrukog odabira odgovora.

Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025). „Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju” i koristi se uz dozvolu autora.

(54.3%), zatim u obrazovnim institucijama (47.4%) i privatnoj praksi (40.9%), dok su aktivnosti rjeđe zastupljene u sustavu socijalne skrbi (26.3%) i zdravstvenim ustanovama (18.6%).

Analiza korisničkih skupina (Tablica 8) pokazuje da su najzastupljeniji programi usmjereni na opću populaciju (odrasli 65.3%, djeca 58.2%, adolescenti 52.3%), što upućuje na snažnu orijentaciju prema

Tablica 6

Oblici edukacija za kreativne terapeute

Oblici edukacija	n	%
Puna kvalifikacija	65	54.6
Bez kvalifikacije	54	45.4
Ukupno	119	100.0

Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025). „Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju” i koristi se uz dozvolu autora.

Tablica 7*

Mjesto provedbe aktivnosti umjetnosti i zdravlja

Mjesto provedbe aktivnosti*	Odgovori		% ispitanika
	n	%	
U organizacijama nevladinog sektora (udruge)	193	22.0	55.1
U kulturnim ustanovama (muzeji, galerije, kazališta, knjižnice i sl.)	190	21.6	54.3
U obrazovnim ustanovama (vrtići, škole, fakulteti i sl.)	166	18.9	47.4
U privatnoj praksi	143	16.3	40.9
U organizacijama i ustanovama socijalne skrbi (domovi za starije, domovi za djecu bez adekvatne skrbi, centri za socijalni rad, obiteljski centri i sl.)	92	10.5	26.3
U zdravstvenim ustanovama (bolnice, domovi zdravlja i sl.)	65	7.4	18.6
U institucijama pravosudnog sustava (kaznionice, maloljetnički prestupnički domovi i sl.)	15	1.7	4.3
Ostalo	15	1.7	4.3
Ukupno	879	100.0	251.1

*Napomena. Zbroj postotaka može biti veći od 100 % zbog mogućnosti višestrukog odabira odgovora. Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025). „Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju“ i koristi se uz dozvolu autora.

preventivnim i razvojnim pristupi-ma. Istodobno, značajan udio aktivnosti usmjeren je na ranjive skupine, uključujući djecu i mlade s razvojnim poteškoćama, poremećajima pažnje i ponašanja te osobe s kroničnim tjelesnim i mentalnim poteškoćama, kao i stariju populaciju i korisnike u palijativnoj skrbi.

Analiza članstva u strukovnim udrugama pokazuje da 56,7% ispitanika pripada jednoj ili više organizacija, pri čemu se među umjetničkim udrugama ističe

Hrvatsko društvo likovnih umjetnika (12,6%), a među terapijskim organizacijama Hrvatska udruga za art terapiju (11,6%).

Prema zanimanjima (Tablica 9), najveći udio čine umjetnici (61,0%), zatim kreativni terapeuti (8,0%), dok psiholozi, psihoterapeuti i savjetodavni terapeuti zajedno čine oko 14% ispitanika. Zdravstveni i socijalni stručnjaci čine približno 8% uzorka.

Tablica 8*

Sudionici provedbe aktivnosti umjetnosti i zdravlja

Sudionici aktivnosti*	Odgovori		% ispitanika
	n	%	
Dječja zdrava populacija	205	11.1	58.2
Djeca s poremećajima pažnje	117	6.3	33.2
Djeca s razvojnim poteškoćama	121	6.5	34.4
Djeca s akutnim i kroničnim bolestima	43	2.3	12.2
Djeca s poremećajima u ponašanju	100	5.4	28.4
Adolescentna zdrava populacija	184	10.0	52.3
Adolescenti s poremećajima pažnje	89	4.8	25.3
Adolescenti s razvojnim poteškoćama	73	3.9	20.7
Adolescenti s akutnim i kroničnim bolestima	36	1.9	10.2
Adolescenti s poremećajima u ponašanju	86	4.7	24.4
Zdrava odrasla populacija	230	12.4	65.3
LGBT+ populacija	81	4.4	23.0
Braniteljska populacija oboljelih od PTSP-a i članovi njihovih obitelji	38	2.1	10.8
Odrasla populacija oboljela od psihičkih bolesti	76	4.1	21.6
Ovisnička populacija	39	2.1	11.1
Populacija osoba s tjelesnim invaliditetom	81	4.4	23.0
Populacija oboljelih od malignih bolesti	41	2.2	11.6
Članovi disfunkcionalnih obitelji	67	3.6	19.0
Prijestupnička populacija	28	1.5	8.0
Populacija treće životne dobi i osobe u palijativnoj skrbi	94	5.1	26.7
Ostalo	20	1.1	5.7
Ukupno	1849	100.0	525.3

* Napomena. Zbroj postotaka može biti veći od 100 % zbog mogućnosti višestrukog odabira odgovora. Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025). „Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju“ i koristi se uz dozvolu autora.

Tablica 9*

Zanimanje stručnjaka

Zanimanje*	Odgovori		% ispitanika
	n	%	
Umjetnik	216	40,8	61,0
Sveučilišni specijalist kreativnih terapija, smjer art terapija	12	2,3	3,4
Sveučilišni specijalist kreativnih terapija, smjer muzikoterapija	12	2,3	3,4
Sveučilišni specijalist kreativnih terapija, dramaterapija	2	0,4	0,6
Sveučilišni specijalist kreativnih terapija, terapija pokretom i plesom	2	0,4	0,6
Liječnik medicine, ostale specijalnosti [†]	4	0,8	1,1
Psiholog	17	3,2	4,8
Socijalni radnik	3	0,6	0,8
Edukacijski rehabilitator	12	2,3	3,4
Logoped	1	0,2	0,3
Socijalni pedagog	3	0,6	0,8
Radni terapeut	3	0,6	0,8
Medicinska sestra ili medicinski tehničar	6	1,1	1,7
Psihoterapeut, ili savjetodavni terapeut [†]	33	6,2	9,3
Psihoterapeut ili savjetodavni terapeut u edukaciji [†]	13	2,5	3,7
Student [†]	24	4,5	6,8
Neko drugo zanimanje [†]	166	31,4	46,9
Ukupno	529	100,0	149,4

* Ispitanici su uz odabrani odgovor zamoljeni za detaljniji opis

† Napomena. Zbroj postotaka može biti veći od 100 % zbog mogućnosti višestrukog odabira odgovora.

Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025). „Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju” i koristi se uz dozvolu autora.

Rezultati mapiranja – organizacije

Drugi segment mapiranja obuhvatio je organizacije koje djeluju u području umjetnosti i zdravlja. Prema vrsti pravnog subjekta (Tablica 10), najzastupljenije su udruge (50,9%), zatim javne ustanove (24,2%), koje ujedno predstavljaju ključ-

ni institucionalni okvir za provedbu programa u području kulture, obrazovanja i zdravstva, te umjetničke organizacije (14,6%). Ostali oblici uključuju trgovačka društva, obrte, vjerske zajednice te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

transfer

3.1/2026.

Tablica 10

Vrsta pravnog subjekta

Pravni subjekt	n	%
Udruga	161	50,9
Javna ustanova	77	24,4
Umjetnička organizacija	46	14,6
Obrt	8	2,5
Trgovačko društvo	8	2,5
Jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave	8	2,5
Nešto drugo	6	1,9
Vjerska zajednica	2	0,6
Ukupno	316	100,0

Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025).

„Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju” i koristi se uz dozvolu autora.

Prema djelatnostima, najveći udio organizacija djeluje u području izvedbenih umjetnosti (=30%), koje obuhvaćaju kazalište, glazbu, ples, folklor, zbornsko pjevanje, dramsku pedagogiju i kulturno-umjetnički amaterizam. Slijede likovna, vizualna i multimedijaska umjetnost (=20%), kultura i baština (=15%), umjetničko obrazovanje (=15%), područja ljudskih prava, socijalne uključenosti i zdravlja (=12%), književnost, izdavaštvo i knjižničarstvo (=10%) te demokratska politička kultura i međunarodna suradnja (=8%). Manje zastupljene djelatnosti uključuju interdisciplinarne i razvojne prakse (=7%) te javne i institucionalne djelatnosti (=3%).

Geografska raspodjela organizacija pokazuje izrazitu koncentraciju u Gradu Zagrebu (42,4%), dok slijede Primorsko-go-

ranska (6,6%), Istarska (6,3%) i Splitsko-dalmatinska županija (6,3%), te Osječko-baranjska, Zadarska i Zagrebačka županija s po 5,1% udjela. Ostale županije bilježe niže stope zastupljenosti.

Aktivnosti u području umjetnosti i zdravlja (Tablica 11) u većini se organizacija (70,3%) provode u okviru umjetničkog djelovanja, dok ih trećina (29,7%) uključuje elemente kreativnih terapija, što potvrđuje njihovu sve veću integraciju u institucionalne i projektne programe.

Tablica 11*

Okvir provedbe aktivnosti

Okvir djelovanja*	Odgovori		% ispitanika
	n	%	
Kreativne terapije (art terapija, muzikoterapija, terapija pokretom i plesom, dramaterapija)	96	29,7%	35,4%
Umjetničko djelovanje	227	70,3%	83,8%
Ukupno	323	100,0%	119,2%

* Napomena. Zbroj postotaka može biti veći od 100% zbog mogućnosti višestrukog odabira odgovora.

Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025).

„Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju” i koristi se uz dozvolu autora.

Art terapija (26,4%) i terapija pokretom i plesom (23,1%) čine najveći udio aktivnosti (Tablica 12), zatim muzikoterapija (17,6%) i s najmanjim udjelom dramaterapija (13,7%). Kategorija „ostalo”

(19,2%) obuhvaća ekspresivne i kombinirane pristupe (npr. biblioterapija, pripovijedanje, ekspresivne metode).

Tablica 12*

Discipline kreativnih terapija

Disciplina*	Odgovori		% ispitanika
	n	%	
Art terapija	48	26,4	50,5
Muzikoterapija	32	17,6	33,7
Terapija pokretom i plesom	42	23,1	44,2
Dramaterapija	25	13,7	26,3
Ostalo	35	19,2	36,8
Ukupno	182	100,0	191,6

*Napomena. Zbroj postotaka može biti veći od 100% zbog mogućnosti višestrukog odabira odgovora.

Tablica je preuzeta iz Pacek i sur., (2025).

„Mapiranje dionika aktivnih u umjetnosti i zdravlju” i koristi se uz dozvolu autora.

Struktura nositelja provedbe aktivnosti pokazuje da 46,5% čine stalno zaposleni djelatnici, dok 85,7% čine vanjski suradnici, što ukazuje na učestalo kombiniranje internih i eksternih resursa. Istodobno, visok udio vanjskih suradnika upućuje i na ograničene kapacitete za poslužavanje unutar organizacija, djelomično uvjetovane nepostojanjem radnog mjesta kreativnog terapeuta u sustavima sistematizacije.

U završnom dijelu mapiranja prikupljeni su odgovori organizacija na pitanje o potrebnim oblicima podrške za provedbu

aktivnosti u području umjetnosti i zdravlja, pri čemu je zaprimljeno više od 300 odgovora. Analizom i kodiranjem odgovora identificirano je 15 kategorija potreba. Najzastupljenija je financijska podrška (78,0%), zatim infrastrukturne i kadrovske potrebe (44,0%), angažman stručnjaka i vanjskih suradnika (42,0%), edukacije i profesionalno usavršavanje (40,0%) te umrežavanje i partnerstva (38,0%). Slijede potrebe vezane uz promociju i vidljivost (29,0%), materijalnu i tehničku podršku (27,0%), provedbu programa (26,0%) te pristup ciljanim skupinama i rad s korisnicima (22,0%). Manje zastupljene, ali i dalje značajne, su potrebe za administrativnom i organizacijskom podrškom (19,0%), istraživanjem i evaluacijom (16,0%), razvojem politika i sustavnih mjera (15,0%), logističkom podrškom (10,0%), digitalnim alatima i platformama (8,0%) te specifičnim korisničkim skupinama (7,0%).

Preporuke

Nalazi istraživanja u cjelini pružaju važne i primjenjive podatke u oblikovanju daljnjih koraka u institucionalnom prepoznavanju područja. Rezultati pokazuju da su stručnjaci koji djeluju u području umjetnosti i zdravlja visokoobrazovani i djeluju u interdisciplinarnom području koje povezuje umjetnosti, psihoterapije, edukacije i društvene angažiranosti. Ukupno 356 stručnjaka iz područja umjetnosti i zdravlja obuhvaćenih istra-

živanjem većinom su umjetnici te stručnjaci iz područja kreativnih terapija, psihoterapije, edukacijske rehabilitacije i hibridnih profesionalnih profila (umjetničko-terapijskih, pedagoških i savjetodavnih). U najvećem dijelu (62,4%) ovi su stručnjaci stekli punu kvalifikaciju sveučilišnog specijalista kreativnih terapija, 25,0% stručnjaka nema formalnu kvalifikaciju iz područja kreativnih terapija, dok je njih 12,6% u formalnoj edukaciji.

Od ukupnog broja stručnjaka, njih 7,7% je kvalifikacije dobilo u inozemstvu, 33,1% u Hrvatskoj, a 34,6% ispitanika prošlo je neformalne edukacije i tečajeve. Ovako visok postotak neformalnih edukacija pokazuje postojanje interesa i sustava stručnog razvoja, koji je djelomično fragmentiran.

Oko 40% stručnjaka djeluje u području umjetnosti i zdravlja dulje od deset godina što potvrđuje postojanje temelja za okvir rada s profesionalnim kontinuitetom i razvojem.

Zaključno, stručnjaci u području umjetnosti i zdravlja su visoko kompetentni, interdisciplinarni, umreženi i usmjereni na cjeloživotno učenje, međutim sustav u kojem djeluju još uvijek nije dovoljno standardiziran. Snažan dosadašnji razvoj i još snažniji razvojni potencijal ovog područja ukazuje na potrebu za sustavnim povezivanjem postojećih edukacija i zajedničkim standardima, na osnaživanje profesionalnih mreža, te institucionalno priznavanje kreativnih terapija.

Institucionalna podrška, u smislu financiranja te održavanja međusektorske i interdisciplinarnе suradnje, profesionalnog usavršavanja i dugoročno održivih inicijativa, prepoznati su kao ključni preduvjeti razvoja područja, što upućuje na još uvijek nedovoljnu sustavnu podršku sektora.

Preporuke radne skupine HART-a odnose se na uspostavu bolje suradnje između ovih strana i ciljeva oblikovanih rezultatima istraživanja. Prva preporuka je uspostavljanje digitalnog registra stručnjaka i organizacija koji djeluju u području umjetnosti i zdravlja te kontinuirano uključivanje novih dionika u registar.

Druga preporuka Pacek i suradnika je uvođenje nacionalnog programa za umjetnost i zdravlje, u kojem je potrebno definirati mehanizme financiranja i institucionalnu koordinaciju između ministarstava koja uključuje provedbu međusektorske suradnje između Ministarstva kulture i medija, Ministarstva zdravstva, Ministarstva znanosti i obrazovanja, Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne skrbi te Ministarstva branitelja, uz evaluaciju učinaka na pojedince i zajednicu. U okviru nacionalnog programa potrebno je definirati i institucionalno financiranje te javne pozive. Također je predviđeno pokretanje namjenskih programa i javnih poziva za financiranje aktivnosti koje povezuju umjetnost i zdravlje, u suradnji s nadležnim ministarstvima i fondovima Europske unije. (str. 55).

Primjeri dobre prakse

U okviru primjera dobre prakse predstavljani su sljedeći izlagači i institucije. Izv. prof. dr. sc. Tihana Škojo, univ. spec. art. therap., voditeljica Specijalističkog sveučilišnog studija kreativnih terapija, predstavila je osnivačku i razvojnu ulogu Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku u uspostavi obrazovanja kreativnih terapeuta u Republici Hrvatskoj, kao i strukturu studija te njegovu ulogu u široj društvenoj zajednici.

Doc. prim. dr. sc. Ivana Haršanji Drenjančević, dr. med., predstavila je primjer dobre prakse iz Kliničkog bolničkog centra Osijek i Medicinskog fakulteta u Osijeku, koji su u suradnji s Akademijom za umjetnost i kulturu u Osijeku razvili ilustriranu slikovnicu za prijeoperacijsku pripremu djece i roditelja. Cilj ovog projekta bio je kroz jednostavan narativ i vizualni sadržaj olakšati pripremu djece i roditelja u čekaonici anesteziološke prijeoperacijske ambulante, smanjujući razinu anksioznosti i neizvjesnosti prije pregleda i operativnog zahvata. Rezultati ukazuju na smanjenje anksioznosti kod djece i roditelja te bolju pripremljenost za perioperacijsko iskustvo, pri čemu djeca na dan operacije pokazuju manju razinu straha zahvaljujući poznatim sadržajima iz slikovnice.

Izv. prof. dr. sc. Ana Kurtović predstavila je primjer dobre prakse iz područja visokog obrazovanja kroz Festival mladog teatra, koji od 2017. godine organizira Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku u

suradnji s brojnim partnerima. Od 2022. godine program festivala proširen je na teme mentalnog zdravlja, dobrobiti i brige o sebi, uz uključivanje stručnjaka različitih profila i terapijskih orijentacija, s naglaskom na kreativne terapije kao način približavanja tema psihološke dobrobiti kroz umjetničke i participativne aktivnosti. U sklopu festivala mladog teatra održane su radionice iz područja terapije plesom i pokretom, art terapije, muzikoterapije, foto art terapije, drama terapije, gestalt i integrativnih terapija vođene od međunarodnih profesionalaca kao što su doc. art. Sanela Janković Marušić, RDMP; prof. dr. sc. Mercedes ter Maat, ATR-BC, HLM; Timea Marušić Hren, prof. dr. sc. Darko Hren; prof. dr. sc. Anna Seymour, PFHEA HCPC; Mark Wheeler, mag. art, SRATH, FRPS (https://www.fhs.unizg.hr/_news/44492/The%20Young%20Theater%20Festival.eng.pdf). Kristina Delalić Vetengl, mag. edu. lik. kulture iz Muzeja likovne umjetnosti u Osijeku, predstavila je primjere dobre prakse iz područja kulture. Programi Muzeja usmjereni na povezivanje umjetnosti i dobrobiti uključuju Mali festival art terapije, koji je 2018. idejno i sadržajno oblikovala doc. art. Mia Janković Shentser, univ. spec. art. therap. u organizaciji MLU Osijek, uz sudjelovanje studenata Kreativnih terapija i studenata Art terapije Sveučilišta George Washington. Mali festival predstavio je art terapijske radionice usklađene s tre-

nutnim postavom izložbe portreta vlastelinskih porodica. U sklopu festivala održano je i art terapijsko istraživanje o Selfiju, koje je vodila Mia Janković Shentser, i predavanje o art terapiji koje je provela izv. prof. Heidi Bardot, ATR-BC, LPAT, direktorica Studija Art terapije na Sveučilištu George Washington. Festival je ponovljen u istom muzeju 2019., te u Muzeju Đakovštine iste godine.

Predstavljen je i projekt „Dodaj da ti pokazem“ u realizaciji COO-a „Ivan Štark“ i Udruge Vijuga u cilju integracije djece s poteškoćama u razvoju u lokalnu zajednicu, te stvaranju svijesti o vrijednosti vlastitog mišljenja kroz kreativne umjetničke radionice. Projekt „Osijek očima Ukrajinaca“ predstavio je rad likovnih umjetnika Ukrajinaca koji su novi dom našli u Osijeku, time upoznajući jedni druge, uspostavljajući dijalog između novih prostora i novih kultura. Radionice „Ti si važan, ti si snažan“ provedene kroz suradnju djelatnika Muzeja likovnih umjetnosti u Osijeku i srednje škole „Marko Babić“ u Vukovaru, pokazala je kako inovativne kreativne likovne prakse mogu služiti razvoju socio-emotivnih, kognitivnih i kreativnih sposobnosti mladih ujedno aktivno sudjelujući u uljepšavanju škole preslikavanjem vlastitih likovnih radova, čime se gradi i samopoštovanje, suradnički duh i osjećaj pripadnosti i poštovanja školske zajednice (Korpoš, 2025/04/10/umjetnost-koalat-za-razvoj-kroz-radionice-687771/).

MLU konzistentno u svom programu održava i organizira različite radionice za odrasle, književne radionice te ljetni atelje za djecu.

Suzana Vargović, prof. ped. iz organiziranog stanovanja Socijalno-terapijske zajednice Breza, predstavila je primjer dobre prakse kreativnih terapija u sustavu socijalne skrbi. Na temelju 25 godina iskustva u pružanju socijalnih usluga djeci i mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi te korisnicima s višestrukim dijagnozama, traumatskim iskustvima, koji su proživjeli razne oblike zlostavljanja, zanemarivanja, pokušali suicid, kod kojih je prisutno samoozljeđivanje, poremećaji prehrane, problemi ovisnosti, promiskuitet, agresivnost, borderline, adhd i drugih poteškoća. Vargović je istaknula više razina primjene umjetnosti u terapijskom radu. Prva se odnosi na korištenje umjetnosti kao terapijskog alata u svakodnevnim kreativno-okupacijskim aktivnostima. Druga uključuje primjenu kreativnih psihoterapijskih modaliteta, posebno u radu s korisnicima kojima je verbalno izražavanje otežano, pri čemu se naglasak stavlja na razvoj unutarnjih resursa, jačanje pozitivnih potencijala i konstruktivno suočavanje s traumatskim iskustvima. Treći aspekt odnosi se na edukaciju stručnjaka pomagačkih profesija (psihologa, socijalnih radnika, socijalnih pedagoga i odgajatelja), koju udruga Breza provodi u suradnji s nastavnicima studija kreativnih terapija diljem Hrvatske.

Četvrti aspekt uključuje ulaganje u profesionalni razvoj djelatnika kroz stipendiranje studija kreativnih terapija, čime se osigurava razvoj kompetencija potrebnih za kvalitetan terapijski rad.

Posljednji primjer dobre prakse predstavila je doc. dr. sc. Sanela Ravlić iz Udruge za razvoj zajednice „Kreartiva“, kao primjer djelovanja organizacija civilnog društva. Kao odgovor na izazove mentalnog zdravlja mladih, udruga provodi niz Erasmus+ projekata (Kinesthetic Learning, KreARTivity, Creative Therapies in Youth Work, Sheroes, Developing Skills through Art Therapy, Walk the Talk, Ready, Steady, ART, heART beat). Tijekom posljednjih nekoliko godina udruga je ostvarila suradnju s 20 partnera iz zemalja Europske unije, educirala više od 120 stručnjaka koji rade s mladima te kroz 13 projekata uključila više od 2000 mladih, stvarajući sigurne prostore za izražavanje, pružanje podrške i poticanje osobnog razvoja.

Zaključak

Javna prezentacija rezultata istraživanja mapiranja, održana na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera, označila je važan korak u uspostavljanju suradnje kulturnih politika i područja umjetnosti i zdravlja. Predstavljeni rezultati istraživanja mapiranja i primjera dobre prakse povezali su temeljne faktore kreativnih terapija: kulturu, uključujući i umjetnost, obrazo-

vanje, socijalnu skrb, psihoterapiju i znanost.

Provedeno istraživanje mapiranja dionika u području umjetnosti i zdravlja u Republici Hrvatskoj predstavlja prvi sustavni pokušaj sagledavanja strukture, opsega i karakteristika ovog interdisciplinarnog područja na nacionalnoj razini. Dobiveni rezultati potvrđuju postojanje razvijene, ali fragmentirane mreže stručnjaka i organizacija, uz vidljiv trend profesionalizacije, osobito u području kreativnih terapija. Istodobno su uočeni izazovi vezani uz nedovoljnu institucionalnu integraciju, neujednačene obrazovne standarde te ograničene organizacijske i financijske kapacitete. U kontekstu europskih politika, osobito preporuka sadržanih u izvješću Culture and Health: Time to Act, nacionalno mapiranje dionika u Republici Hrvatskoj predstavlja važan korak prema usklađivanju s međunarodnim smjernicama i razvoju integriranih pristupa koji povezuju kulturu i zdravlje. Naglasak na međusektorskoj suradnji pokazuje se kao ključan preduvjet za daljnji razvoj, pri čemu je nužno sustavno povezivanje kulturnog, zdravstvenog, obrazovnog i socijalnog sustava.

Važan pomak u profesionalizaciji područja ostvaren je 2023. institucionalnim prepoznavanjem umjetničkih terapeuta kroz uvrštavanje zanimanja „umjetnički terapeuti“ u Nacionalnu klasifikaciju zanimanja Republike Hrvatske (šifra 2269).

Time su umjetnički terapeuti svrstani u skupinu visokoobrazovanih stručnjaka, roda medicinskih zanimanja, čime je struka promovirana iz prethodne, niže kategorije tehničara.

Ova promjena doprinosi jasnijem prepoznavanju profesionalnog statusa te otvara mogućnosti za bolju vidljivost, integraciju i zapošljavanje u kulturnim i zdravstvenim institucijama.

Međutim, za održiv razvoj područja nužno je dodatno jačanje profesionalnih standarda, edukacijskih programa i istraživačkih praksi.

Daljnji razvoj područja umjetnosti i zdravlja u Republici Hrvatskoj zahtijevat će oblikovanje koherentne nacionalne strategije koja će omogućiti koordinirano djelovanje različitih resora, stabilne modele financiranja te sustavno praćenje i evaluaciju učinaka. U tom procesu umjetnost se potvrđuje kao relevantan i učinkovit resurs u unapređenju zdravlja i dobrobiti pojedinaca i zajednice, dok art terapija i druge kreativne terapije imaju potencijal zauzeti važnije mjesto unutar integriranih modela skrbi, u skladu s europskim strateškim prioritetima.

Literatura

- Akademija za umjetnost i kulturu. (2025). *Festival mladog teatra* [Brošura]. https://www.uaos.unios.hr/wp-content/uploads/2020/04/2025_Festival-mladog-teatra.hr_.pdf
- Europska komisija. (2025). *Culture and Health: Time to Act*. Publications Office of the European Union. [europa.eu](https://european-union.europa.eu)
- Europska komisija. (n.d.). *Otvorena metoda koordinacije*. Eur-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/open-method-of-coordination.html>
- Korpoš, D. (10. 4. 2025). Umjetnost kao alat za razvoj kroz radionice. *Glas Slavonije*. <https://www.glas-slavonije.hr/regija/2025/04/10/umjetnost-kao-alat-za-razvoj-kroz-radionice-687771/>
- Pacek, J., Stojanovski, K., Janković, S., Rubeša, M., Škojo, T., Forjan, J. (2025). *Mapiranje dionika aktivnih u području umjetnosti i zdravlja*. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske i Hrvatska udruga za art terapiju, HART, 2025. <https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Mapiranje%20dionika%20aktivnih%20u%20podru%C4%8Dju%20umjetnosti%20i%20zdravlja/Mapiranje%20dionika%20aktivnih%20u%20podru%C4%8Dju%20umjetnosti%20i%20zdravlja.pdf>